

Landsbanki Føroya:

Notat um búskaparstöðu og -gongd

Í samband við at Landsbankin helt 10 ára dagin fyri stovnanini, var gjørt eitt notat um búskaparstöðuna í Føroyum, um gongdina í búskapinum, eins og málsetningar fyri búskaparpolitikk.

1. Konjunkturviðurskipti

1. Tann føroyski búskapurin veksur heilt nógv í løtuni. Í 1997 vaksu lønarútgjaldingarnar við 8%. Teir seinastu 12 mánaðirnar til apríl 1998, vaksu tær við 9%, soleiðis at vøksturin er tiltakandi beint nú.

Arbeidsloysi er helst minkað úr 12% niður í 10% í miðal fyri árið 1997.

Hagtølini, sum eru tøk, peika ikki heilt sama veg um gongdina í búskapinum.

Útgoldnu lønirnar í fiskavirking á landi minkaðu í 1997, meðan avreiðingar av fiskiskipi til føroyskar fiskakeyparar øktust munandi. Her kann talan vera um, at fiskakeypararnir hava selt óviðgjørt av landinum, men eisini, at framleiðslan á fiskavirkjunum er vordin meira effektiv. Í 1998 eru lønirnar í fiskavirking tó øktar.

Útflutningurin av vør-um vaks í 1997 við 6%. Hetta er minni enn lønarútgjaldingarnar vaksu og bendir á, at vøksturin í stór- an mun er ávirkaður av inn- lendskum eftirspurning.

Innflutningurin av vør-um vaks í 1997 9%. Inn- tøkurnar hjá landskassanum av meirvirðisgjaldinum stóðu hinvegin í stað. Hetta bendir á, at innflutnings- vøksturin í 1997 er ikki fyrst og fremst farin til øking av nýtsluni. Tølini benda á vøkstur í fløgum, kanska bæði føstum fløgum og goymsluføgum. (Kunnu

frítøkur fyri mvg hava minka so nógv um mv-g- id, at tølini eru misvísandi?).

2. Búskaparmodel landkassans

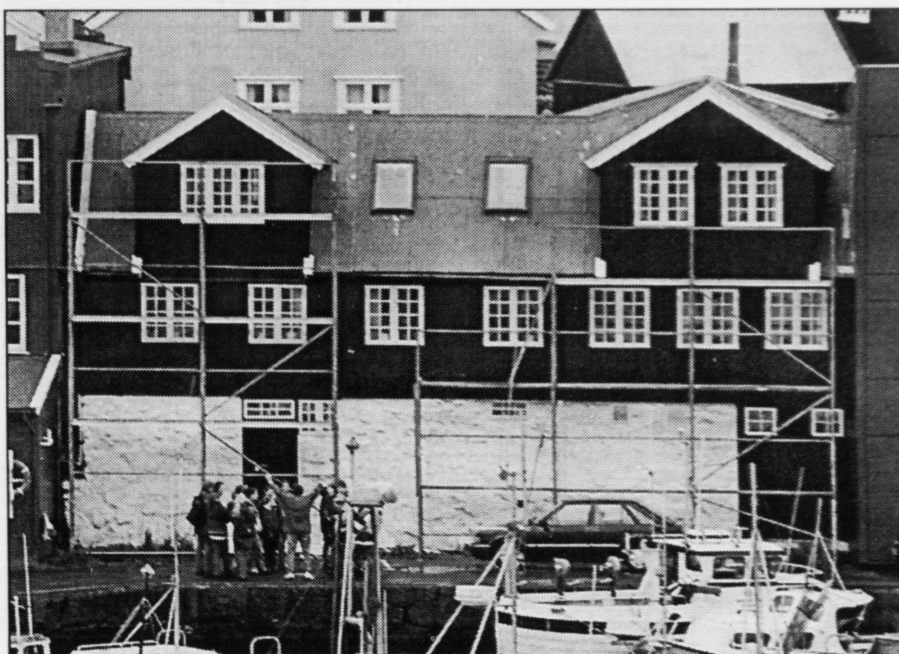
Búskaparmodel landsbankans er dagført við teimum her nevndu upplýsingunum og ábendingunum.

Modelútrokningarnar benda á, at vøksturin árið 1995 - 1997 hevur verið millum 4% og 5% um árið. Hetta er minni vøkstur, enn fyrr gjørdar útrokningar benda á, men tann skrásetti útflutningurin er vordin minni, enn tá varð mettt. Í 1998 kann vøksturin í føst- um prísnum fara at verða 8%. Tað er gongdin í lønar- útgjaldingum og fiskaveið- uni, sum styðja mest undir hesa meting.

Fer gongdin at verða, sum tølini benda á, kann arbeidsloysi í miðal fyri 1998 fara at minka úr 10% niður í 4%.

Gjaldsavnin tykist hin- vegin at kunna halda fram í 1998 við einum avlopi, sum er út í móti 1 mia kr.

Ein av fortreytnum fyri hesum útrokningunum er á- setingin av fløgum. Tær privatu føstu fløgurnar eru í 1997 øktar úr 6% í 8% av BTÚ og í 1998 við 2% aftr- út upp í 10% av BTÚ. Tær almennu fløgurnar eru hin- vegin hildnar óbroyttar á 3% av BTÚ, tvs. at flögur- nar hjá landi og kommunum hava verið um 180 - 220 mió kr pr ár. Samanlagt er

Landsbankin hevur gjørt eitt notat um búskaparstöðu Føroya og gongdina í føroyska búskapinum

framvegis talan um smáar fastar fløgur, 11% - 13% av BTÚ eru ikki stórar fløgur.

3. Fripláss í búskapinum

Fripláss fyri vøkstri í bú- skapinum, sum hevur verið, tykist sostatt at vera burtur nú. Fløskuhálsarnir fara at vísa seg á arbeidsmarknað- inum, meðan pláss fram- veggis er á gjaldsavninum.

Tað er álvarsligur vandi fyri at trýst fer at vísa seg á kostnaðin og kappingarfør- ið frá arbeidsmarknaðinum, samstundis sum fyrítøkur fara at flyta inn arbeidsmegi fyri at klára eftirspurningin.

Löngu, sum er, er tað helst tørvur á at tákta bú- skaparpolitikkinn, tí at ein re- alvøkstur uppá 8% p.a. og navnavøkstur í lønum uppá 9% p.a. er alt ov nógv, tá tú nærkast kapasitetsmarki á einum av teimum týðandi javnvágum í samfelagn- um.

Føroyingar, sum fluttu av landinum í kreppearun-

um, sum ætla sær at flyta heim aftur, eru ein tiltaksar- beidsmegi, men eftirspurn- ingurin eigur ikki at vera stórri enn hugurin at flyta heim aftur vísur seg at vera.

Har er als ikki pláss fyri at økja almenna og privata fløguvirksemið, uttan so at tað verður táktað á øðrum økjum.

4. Almennar fløgur

Landsstýrið hevði í 1997 fløgur uppá 109 mió kr sam- bært landskassaroknskapin (útbúnaður 43,5 mió. kr, bygging av lögum 48,6 mkr og útvegan av lögum 17,0 mió. kr), 92 mió. kr høvdu ávirkan á virksemið.

Kommunurnar øktu um sitt virksemi í 1997, men hvussu nógv er kanska iva- samt. Landsstýrið er vitandi um fløgur hjá kommunun- um uppá einar 70 mió. kr í 1997.

Harumframt hava Tele- fonverkið og SEV gjørt í- lögur.

Tær fløgur, sum her eru

nevndar, kunnu í prinsipp- inum stýrast av landsstýr- inum, um neyðugar fyrir- skipanir verða gjørdar. Hetta er í mótsætning til privatar fløgur, ið einans kunnu ávirkast meir og minni beinleiðis gjøgnum figgar- og t nettoskuldin hevði minkað úr 88% av BTÚ niður í 17% av BTÚ, um tølini annars kunnu halda.

Fortreytnar í skuldar- skjalinum eru ikki ógvuliga aggressivar, men kunnu tó vísa seg at vera av optimist- iskar, um illa vil til, skal viðgangast. Millum hesar fortreytnar eru, at øll skuldin til danska ríkið skal rindast aftur, og at ríkisveit- ingin til Føroya verður ó- broytt. Tá nýggjar fortreytir eru kendar, kann meting gerast av nýggjum.

5. Fløguviðurskipti

1. Landskassin hevði í 1997 eitt yvirskot uppá umleið 160 mió kr, sum svarar til eina niðurgjalding av netto-

skuld uppá 160 mió kr. Við eini strategi um at minka nettoskuldina við 200 mió kr kann landskassin halda verandi fløguvirksemi, men kann ikki økja um fløgurnar uttan at útgeva nýggjar inn- tøkur ella at fremja spar- ingar. Ein rentusparing uppá ríkisskuldina fer tó at geva fripláss hjá landskassanum sjálvum.

2. Við atlit til virksemið í samfelagnum kann lands- stýrið neyvan loyva sær at økja fløgurnar uttan at av- marka virksemið á øðrum økjum.

Skuldi tað víst seg, at privatar fløgur eru í vøkstri, gera hesi viðurskipti, at landsstýrið eigur at tákta í búskaparlaga fyri ikki at leggja kostnaðartrýst á bú- skapin og kappingarførið.

Landsstýrið hevur so- statt ábyrgd fyri at skapa rúmd fyri bæði privatum virksemi og ætlaðum virk- semi, sum tað sjálvt og aðrir myndugleikar ynskja at seta í verk.

Mið kr	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
BTÚ	5.733	6.136	6.797	7.139	7.385	7.630	8.011	8.412	8.832	9.274	9.738	10.225
Árlig broyting		7%	11%	5%	3%	3%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
Nettoskuld												
Almenni sektorin	5028	4728	4428	4128	3828	3528	3228	2928	2628	2328	2028	1728
Landsstýrið og stovnar	3217	3017	2817	2617	2417	2217	2017	1817	1617	1417	1217	1017
Kommunur og stovnar	1811	1711	1611	1511	1411	1311	1211	1111	1011	911	811	711
Niðurgjalding												
Almenni sektorin		300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300
Landsstýrið og stovnar		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
Kommunur og stovnar		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Skuldartulftali (Skuld/BTÚ)												
Almenni sektorin	88%	77%	65%	58%	52%	46%	40%	35%	30%	25%	21%	17%
Landsstýrið og stovnar	56%	49%	41%	37%	33%	29%	25%	22%	18%	15%	12%	10%
Kommunur og stovnar	32%	28%	24%	21%	19%	17%	15%	13%	11%	10%	8%	7%

Talan omanfyri visir nettoskuldin hjá almennasektorinum í Føroyum, fram til ár 2007. Í tølunum er roknað við eini afturgjalding uppá 300 mió. kr. um árið, samstundis sum ikki er roknað við at føroyski almenni upptekur fleiri lán í sama tíðarskeiði (Tálva: Landsbanki Føroya)